

PENITENCJARIA APOSTOLSKA

Święto przebaczenia z papieżem Franciszkiem

**Pomoce duszpasterskie
dotyczące spowiedzi i odpustów
z nauczaniem papieża Franciszka**

Wydawnictwo Ojców Franciszkanów
Niepokalanów 2019

Tytuł oryginału:
La festa del perdono con Papa Francesco

© Copyright 2017
Liberia Editrice Vaticana

Zdjęcie na okładce:
Servizio fotografico de „L'Osservatore Romano”

Redakcja naukowa wydania:
o. dr Robert Leżohupski OFMConv.

Korekta:
Małgorzata Wojciechowska

Tłumaczenie:
Magdalena Jagiełło

Skład:
Piotr Górski

© Copyright for this edition by
Wydawnictwo Ojców Franciszkanów Niepokalanów 2019

ISBN 978-83-7766-175-8

Wydawnictwo Ojców Franciszkanów Niepokalanów

Paprotnia, ul. o. M. Kolbego 5, 96-515 Teresin

tel. 46 864 22 08

e-mail: wydawnictwo@niepokalanow.pl

e-sklep: www.wydawnictwo.niepokalanow.pl

fb: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów Niepokalanów

Wprowadzenie

Z pewnością darowanie win jest najbardziej ewidentną demonstracją wszechmocy i miłości Boga Ojca, objawioną przez Jezusa podczas Jego ziemskiego życia. Każda stronica Ewangelii niesie z sobą woń tej miłości, która przekłada się na przebaczenie, i to przebaczenie nieznające granic poza tymi, które może postawić człowiek, zatwardzając się w swoich błędach i zamykając tym samym drzwi swojego „ja” przed zbawczą miłością Boga. Tymczasem Odkupiciel nawet w chwili swojego ukrzyżowania wypowiada słowa przebaczenia: „Ojcze, przebacz im, bo nie wiedzą, co czynią” (Łk 23,34).

Zawołanie z herbu papieża Franciszka zostało zaczerpnięte z homilii św. Bedy Czcigodnego, prezbitera (*Homilia* 21; CCL 122, 149–151), który komentując ewangeliczną scenę powołania św. Mateusza, napisał: „Jezus zobaczył celnika, a ponieważ spojrzał na niego, [ogarniając go] miłosierdziem i wybierając (*miserando atque eligendo*), powiedział mu: «Pójdź za Mną»”. Homilia ta oddaje hołd miłosierdziu Bożemu i przywołuje się ją w Liturgii Godzin w uroczystość św. Mateusza.

Homilia ta odgrywa wyjątkową rolę w życiu i drodze duchowej papieża, gdyż w 1953 r., w dniu upamiętniającym św. Mateusza, siedemnastoletni Jorge Mario Bergoglio w sposób szczególny odczuł pełną miłości obecność Boga. Owego dnia po spowiedzi doświadczył przepelnionego słodyczą spojrzenia Jezusa, który wzywał go do swojej służby. Gdy został mianowany biskupem, pamiętając o tym wydarzeniu, zdecydował się przytoczyć w kartuszu swojego herbu, a więc przyjąć jako dalszy program życia i posługi, przywołane wyżej słowa św. Bedy: *miserando atque eligendo*.

Zważywszy, że spośród wszystkich sakramentów, to sakrament pojednania skutecznie eksponuje miłosierne spojrzenie Boga i przekłada je na konkret życia penitentów, Penitencjaria Apostolska w szczególny sposób ukazuje to „odczucie” i styl pracy duszpasterskiej papieża Franciszka. Penitencjaria jest nie tylko pierwszym z trybunałów Kościoła, lecz także trybunałem *sui generis* – co do którego papież Franciszek stwierdził, że jest rodzajem trybunału, który naprawdę mu się podoba (por. przemówienie do uczestników XVIII Forum Wewnętrzznego dla Spowiedników, 17.03.2017). Jego orzeczenia mogą być zatem jedynie miłosierne, jako że stają przed nim sumienia dotknięte łaską, czy też skruszony z powodu swoich grzechów i przestępstw. Dlatego rzeczywistość, w jakiej się znalazły, napawa raczej podziwem dla

Bożego miłosierdzia niż oburzeniem z powodu ciężaru ludzkich win.

W Penitencjarii każdego dnia zgłębia się bezcenną wartość Krwi Chrystusa, której jedna kropla „może obmyć z win i zmaz” (por. *Zbliżam się w pokorze*), zgłębia się też potężny i niezwykle czuły wymiar macierzyństwa Maryi, która stała u stóp Krzyża. Oczywiście Penitencjaria nie posiada „władz” poniekąd czasowych, choć niezwykle godnych szacunku i koniecznych, posiada jednak najwyższą i najbardziej fascynującą z „władz”, która przyczynia się do triumfu królewskiej władzy Chrystusa, kiedy oznajmia: „Pan odpuścił tobie grzechy, idź w pokój i odtąd już nie grzesz”.

Ponadto, wraz z darem odpustu, Penitencjaria czerpie z cennego skarbcza komunii świętych i przelewa na przysposobionych do tego wiernych wszystkie dobrodziejstwa płynące z odkupienia Chrystusa, aby przebaczenie rozciągnęło się aż do ostatecznych skutków, do których dociera miłość Boga (por. Franciszek, *Bulla Misericordiae vultus*, 11.04.2015, n. 22).

Z tych wszystkich powodów oraz mając na uwadze fakt, że „sakrament pojednania musi ponownie odnaleźć swoje centralne miejsce w życiu chrześcijańskim” (List apostolski *Misericordia et misera*, n. 11), Penitencjaria Apostolska zechciała przygotować te skromne *Materiały pomocnicze dotyczące spowiedzi i odpustów*, posługując się niemal

Wprowadzenie

całkowicie słowami papieża Franciszka, aby wszyscy mieli możliwość doświadczenia wyzwalającej mocy przebaczenia, jako że nikomu szczerze skruszonemu nie zabrania się dostępu do miłości Ojca, który czeka jego powrotu (por. tamże).

Mauro kard. Piacenza
penitencjarz większy

ks. prał. Krzysztof Nykiel
regens

Rzym, 1 listopada 2017 r.
w uroczystość Wszystkich Świętych

Przedmowa do wydania polskiego

Z radością przekazuję polską edycję przygotowanej przez Penitencjarię Apostolską pomocy duszpasterskiej dotyczącej spowiedzi i odpustów pt. „Święto przebaczenia z papieżem Franciszkiem”, wydanej w Polsce nakładem Wydawnictwa Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie.

Penitencjaria Apostolska jest pierwszym wśród trybunałów Stolicy Apostolskiej, a jej kompetencje dotyczą wyłącznie sumienia – tak zwanego forum wewnętrznego, czyli intymnego obszaru relacji między miłosiernym Bogiem a penitentem. Słusznie można ją nazwać „Trybunałem Miłosierdzia w służbie spowiednikom i penitentom”, ponieważ jej główną misją jest służba wiernym w ich pojednaniu z Bogiem i z Kościołem.

Naszym pragnieniem jest, abyśmy wszyscy nieustannie uświadamiali sobie, iż sakrament pokuty i pojednania jest uprzywilejowaną drogą w dążeniu do świętości własnej, kapłańskiej i wszystkich wiernych, którzy do tego sakramentu przystępują. To przez konfesjonał otrzymujemy wewnętrzną siłę, aby rozpocząć nowe życie na wzór Chrystusa i Ewangelii. To w konfesjonałach kapłan staje

się świadkiem prawdy, że tylko Bóg ma moc, aby usunąć zło ze świata, i ostatnie słowo o grzechu człowieka wypowiada Bóg przez formułę rozgrzeszenia, kiedy kapłan zwraca się do penitenta: „Ja odpuszczam tobie grzechy w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego...”. Jak przypomniał nam papież Franciszek podczas jednej z audiencji, przebaczenie nie jest owocem naszych wysiłków, lecz jest prezentem, jest darem Ducha Świętego. Tylko wtedy, gdy pozwolimy się pojednać w Panu Jezusie z Ojcem i z braćmi, możemy naprawdę trwać w pokoju. I tylko kiedy otrzymujemy przebaczenie Jezusa, jesteśmy spokojni, mamy w sercu ten pokój, który może dać tylko Jezus, tylko On.

Spowiednik powinien okazywać ojcowską miłość wobec wszystkich penitentów, a zwłaszcza „zagubionych dzieci”, które powracają, nieraz z bardzo daleka. Ojciec „marnotrawnego syna” jest w tym względzie doskonałym przykładem. Powinien być nie jak sędziowie tego świata, którzy szukają w oskarżonych czynów podlegających karom, ale sędzią, który musi rozeznaczyć, czy w duszy penitenta istnieją warunki do przyjęcia przebaczenia Pana, sędzią, który działa według sprawiedliwości Bożej, stosując miarę miłosierdzia. On jest nauczycielem prawdy, który przytacza nauczanie Jezusa o tym, co jest dobre, a co złe, bez prawa do wykładni prawdy Ewangelii według własnego punktu widzenia. Tylko w ten sposób, jako dobry lekarz, może uleczyć choroby duszy penitentów

przystępujących do sakramentu pojednania z pragnieniem uwolnienia się od grzechu, który ich dręczy i doświadcza.

Dobry spowiednik – nie zapominajmy o tym – to również dobry penitent, który sam we własnej osobie przeżywa ten sakrament i pozwala się obejmować Bogu Ojcu w spowiedzi, i tak pozostaje wewnątrz tego objęcia... Jeżeli ktoś doświadcza tego na sobie, we własnym sercu, może to także dać innym w posłudze w konfesjonale.

Niestety jesteśmy dzisiaj świadkami rozprzestrzeniania się zaniku poczucia grzechu, zwłaszcza wśród młodych ludzi, czego główną przyczyną jest próba wyeliminowania Boga ze współczesnej kultury w ogóle. Niech zatem „Święto przebaczenia z papieżem Franciszkiem” stanie się użytecznym narzędziem w misji Kościoła, wzywanego dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek wcześniej do ożywienia praktyki spowiedzi i odpuszczenia grzechów oraz zapowiedzi Bożego miłosierdzia, które jest zawsze większe niż grzech.

ks. prał. Krzysztof Nykiel
regens

Zarys rachunku sumienia

Szkic rachunku sumienia w trzech częściach

Na zakończenie modlitwy *Anioł Pański* w Pierwszą Niedzielę Wielkiego Postu, 22 lutego 2015 roku, papież Franciszek podarował wiernym zgromadzonym na placu św. Piotra podręczną książeczkę zatytułowaną *Custodisci il cuore* (Strzeż serca), zawierającą między innymi prosty rachunek sumienia. Papież przypomniał, że „Wielki Post jest drogą nawrócenia, w której centrum jest serce”⁴⁴. Należy strzec tego serca, aby nie stało się jak plac, na który przychodzą wszyscy oprócz Pana. Oto pytania do rachunku sumienia:

1. W odniesieniu do Boga

- Czy zwracałem się do Boga tylko w potrzebie?
- Czy uczestniczyłem w Mszy świętej w niedziele i święta nakazane?
- Czy rozpoczynałem i kończyłem dzień z modlitwą?
- Czy wzywałem nadaremno imienia Boga, Matki Najświętszej i świętych?
- Czy wstydziłem się przyznać do tego, że jestem chrześcijaninem?
- Co robiłem, by wzrastać duchowo?
- Czy buntowałem się wobec planów Boga?
- Czy oczekiwałem, że będzie On spełniał moją wolę?

44 https://opoka.org.pl/biblioteka/w/wp/franciszek_i/modlitwy/ap_22022015.html, dostęp: 3.03.2019.

2. W odniesieniu do bliźniego

– Czy potrafiłem przebaczać, współczuć i pomagać bliźnim?

– Czy fałszywie oskarżałem, obmawiałem, zniesławiałem i okradałem małych i bezbronnych, albo pogardzałem nimi?

– Czy krzywdziłem innych, okazując zazdrość lub wybuchowość, czy byłem stronniczy?

– Czy troszczyłem się o ubogich i chorych?

– Czy byłem uczciwy i sprawiedliwy wobec wszystkich?

– Czy podżegałem innych do czynienia zła?

– Czy przestrzegałem moralności małżeńskiej i rodzinnej zgodnej z Ewangelią?

– Czy odpowiedzialnie wychowywałem dzieci?

– Czy czciłem i szanowałem swoich rodziców?

– Czy przyjmowałem każde poczęte życie?

A może zgasilem dar życia, albo komuś w tym pomogłem?

– Czy szanowałem środowisko naturalne, pamiętając, że jest darem Boga?

3. W odniesieniu do siebie

– Czy błahostki tego świata zajmowały mnie bardziej niż sprawy wiary?

– Czy paliłem papierosy lub byłem nieumiarkowany w jedzeniu, piciu i rozrywkach?

– Czy nadmiernie dbałem o swój wygląd zewnętrzny lub własne dobra?

– Jak korzystałem ze swojego czasu?

- Czy byłem leniwy?
- Czy dążyłem do tego, by mi służyli?
- Czy miłowałem i kultywowałem czystość serca, myśli oraz uczynków?
- Czy obmyślałem, jak się zemścić, albo żywiłem urazy?
- Czy byłem łagodny i pokorny wobec bliźnich, czy wprowadzałem pokój?

ZARYS rachunku sumienia w oparciu o 10 przykazań

1. Nie będziesz miał Bogów cudzych przede mną

Jakie miejsce w twoim życiu zajmował Bóg? Czy pamiętałeś, by Mu dziękować, czy był jakiś bożek (np. bogactwo, uroda, prestiż, władza), któremu poświęcałeś większość swoich wysiłków i aspiracji?

Czy zaniedbywałeś pielęgnowanie wiary i nie poświęcałeś wystarczającej ilości czasu na modlitwę?

Czy jest jakiś aspekt wiary, którego nie akceptujesz?

Czy byłeś przesądny? Czy posiadasz amulety lub inne przedmioty „przynoszące szczęście”? Czy korzystałeś z usług jasnowidzów, czarowników, tarocistów?

2. Nie będziesz brał imienia Pana Boga swego nadaremno

Czy wzywałeś imienia Pana Boga lub Matki Bożej bez należytej czci?

Czy gniewałeś się na Boga lub bluźniłeś przeciw Niemu, gdy doświadczyłeś jakiejś przeciwności?

Czy słysząc, że ktoś przeklina, czyniłeś w swoim sercu akt miłości lub modliłeś się, chcąc wynagrodzić tę zniewagę?

Czy upomniałeś tego, kto przeklinał, prosząc go, by więcej tego nie robił, przynajmniej ze względu na tych, którzy kochają Boga?

Czy traktowałeś bez szacunku rzeczy, miejsca lub osoby święte?

3. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił

Czy zaniechałeś uczestnictwa w Mszy świętej w niedzielę lub święta nakazane z powodu lenistwa albo zaniedbania?

Czy podczas Mszy świętej dobrowolnie ulegałeś rozproszeniom, rozmawiałeś, przeszkadzałeś innym?

Czy pracowałeś również w niedzielę, zaniedbując odpoczynek, modlitwę i rodzinę?

4. Czcij ojca swego i matkę swoją

Czy byłeś uprzejmy i uczynny dla rodziny?

Czy starałeś się dbać o dobrą atmosferę i pogodny klimat w rodzinie, czy też często okazywałeś swój zły nastrój lub złość wobec bliskich?

Czy angażowałeś się w wychowywanie dzieci?

Czy znajdowałeś czas, by ich słuchać i aktywnie spędzać z nimi czas, np. bawiąc się z nimi?

Czy dawałeś im dobry przykład, również w mowie?

Czy czuwałeś nad ich przyjaźniami, zabawami, rozrywkami, lekturami?

Czy spełniałeś swoje obywatelskie obowiązki?

5. Nie zabijaj

Czy używałeś tytoniu, bez umiaru spożywałeś alkohol, zażywałeś narkotyki?

Czy byłeś nieumiarkowany w jedzeniu?

Czy żywiłeś zazdrość, chowałeś urazy, nienawidziłeś lub pragnąłeś zemsty?

Czy potrafiłeś przebaczyć niezawinioną krzywdę lub niesprawiedliwość?

Czy byłeś fizycznie lub werbalnie brutalny wobec innych?

Czy dokonałeś aborcji lub ją popierałeś?

Czy pogardzałeś innymi lub ulegałeś myślom albo postawom rasistowskim?

Czy byłeś nieostrożny w prowadzeniu pojazdu lub uprawianiu jakiegoś sportu?

Czy dążyłeś do pojednania w sytuacjach spornych, starając się przywrócić pokój?

Czy cieszyłeś się z krzywdy bliźniego?

6. i 9. Nie cudzołóż i nie pożądaj żony bliźniego swego

Czy oglądałeś obrazy lub filmy pornograficzne?

Czy dopuszczałeś się czynów nieczystych z samym sobą lub z innymi?

Czy byłeś wierny narzeczonemu (narzeczonej) lub mężowi (żonie), również w myślach?

Czy żyjesz z kimś tak, jakbyś był (była) po ślubie, chociaż nie jesteś?

Jeśli jesteś żonaty (zameężna), czy poświęcasz najwięcej uwagi żonie (mężowi) i swoim dzieciom?

Czy twoje życie seksualne jest zawsze wyrazem miłości, czy czasem przeważa egoistyczne poszukiwanie przyjemności pozbawionej szacunku wobec męża (żony)?

Czy jesteś otwarty na przyjęcie nowego życia, czy może pozwalasz, by zdominowały cię egoistyczne wybory?

Czy gorszyłeś innych swoim zachowaniem, stylem ubierania się lub mową?

Czy patrzyłeś na kogoś z pożądaniem lub dałeś się ponieść nieczystym fantazjom?

7. i 10. Nie kradnij i nie pożądaj żadnej rzeczy bliźniego swego

Czy ukradłeś jakąś rzecz, wzięłeś coś bez płacenia lub oszukałeś kogoś?

Czy zepsułeś lub zniszczyłeś czyjeś rzeczy i zataiłeś to?

Czy ulegałeś lenistwu, marnując swój czas?

Czy wydawałeś pieniądze dla kaprysu?

Czy byłeś uczciwy i odpowiedzialny w pracy?

Czy niesłusznie i ze szkodą dla innych faworyzowałeś kogoś?

Czy brałeś udział w grach hazardowych?

Czy zazdrościłeś dóbr lub rzeczy należących do innych?

8. Nie mów fałszywego świadectwa

Czy oszukałeś kogoś?

Czy lekkomyślnie osądzałeś innych?

Czy mówiłeś źle o innych, zniesławiałeś ich, rozsiewałeś plotki lub uczestniczyłeś w obmowach?

Czy fałszywie kogoś oskarżyłeś?

ZARYS rachunku sumienia dla młodych

1. Nie będziesz miał bogów cudzych przede mną

Czy w ciągu dnia pamiętałem o Bogu, na przykład by podziękować Mu za dobre rzeczy w moim życiu?

Czy w rozmowach z przyjaciółmi potrafiłem przyznać się do tego, że jestem chrześcijaninem?

Czy łatwo zniechęcałem się wobec moich wad, zamiast prosić o pomoc Boga?

2. Nie wzywaj imienia Pana Boga nadaremno

Czy wzywałem imienia Boga, Chrystusa lub Matki Najświętszej bez potrzeby lub bez szacunku? Czy bluźniłem?

Czy gdy słyszałem, że ktoś przeklinał, czyniłem w swoim sercu akt miłości i zmagiałem modlitwę jako wynagrodzenie za tę zniewagę wobec Boga?

Czy upominałem tego, kto przeklinał, prosząc go, by tego nie robił, przynajmniej z szacunku dla tych, którzy kochają Boga?

3. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił

Czy opuszczałem Msze święte niedzielne i świąteczne z powodu lenistwa lub zaniedbania?

Czy spóźniałem się na Mszę świętą, dobrowolnie ulegałem rozproszeniom w czasie modlitwy lub przeszkadzałem innym w uczestnictwie w Eucharystii?

4. Czcij ojca swego i matkę swoją

Czy odnosiłem się bez szacunku do swoich rodziców?

Czy pomagałem im i starałem się dostrzegać ich potrzeby?

Czy wychowywałem swoje dzieci w duchu chrześcijańskim i dawałem im dobry przykład?

Czy pomagałem w domu, czy może oczekiwałem, że inni będą mnie obsługiwać? Czy starałem się utrzymywać porządek wokół siebie?

5. Nie zabijaj

Czy popełniłem grzech aborcji? Czy popierałem „kulturę aborcji lub eutanazji”?

Czy kłóciłem się z kimś, obrażałem lub drażniłem kogoś?

Jeśli się kłóciłem, czy starałem się jak najszybciej pogodzić? A gdy zachowałem się niewłaściwie, czy przeprosiłem za to?

Czy starałem się przebaczać, czy może dawałem się ponieść złości, obmyślając zemstę, pragnąc dla kogoś zła lub to zło wyrządzając?

Czy okazywałem zniecierpliwienie, wybuchowość, a może nawet nie starałem się zrozumieć innych?

6. i 9. Nie cudzołóż

Czy sam lub z innymi dopuszczałem się czynów nieczystych, w niewłaściwy sposób posługując się seksualnością? Czy byłem wulgarny?

Czy dobrowolnie oglądałem obrazy pornograficzne, sprzeczne z ludzką godnością?

Czy bez szacunku mówiłem o sprawach dotyczących seksualności?

7. i 10. Nie kradnij, ani nie pożądaj rzeczy bliźniego swego

Czy przywłaszczyłem sobie pieniądze lub rzeczy należące do innych?

Czy wziąłem coś ze sklepu i wyszedłem bez płacenia?

Czy zwróciłem to, co zostało mi pożyczone?

Czy zepsułem lub zniszczyłem czyjąś własność, nic o tym nie mówiąc?

Czy nie korzystałem niewłaściwie ze swojego czasu, nadmiernie zajmując się grami, pogawędkami, oglądaniem telewizji?

Czy wystarczająco dużo czasu poświęcałem na naukę, czy może ulegałem lenistwu?

Czy odnosiłem się z szacunkiem do środowiska stworzonego przez Boga?

8. Nie mów fałszywego świadectwa

Czy oszukałem kogoś, czerpiąc tego korzyści?

Czy zniesławiałem kogoś?

Gdy się pomyliłem, czy potrafiłem się do tego przyznać?

Czy ze wstydu przemilczałem jakiś grzech w poprzednich spowiedziach?

Szkic rachunku sumienia dla dzieci

– Czy codziennie odmawiałem swoje modlitwy?
– Czy modliłem się za innych, zwłaszcza za kapłanów?

– Czy wzywałem imienia Bożego nadaremno?
– Czy chodziłem na Mszę świętą w niedziele i święta?

– Czy przeszkadzałem innym w czasie Mszy świętej?

– Czy pomagałem rodzicom w domu, a jeśli tak, czy robiłem to chętnie?

– Czy byłem posłuszny swoim rodzicom i nauczycielom?

– Czy dzieliłem się swoimi zabawkami z innymi?

– Czy zachowywałem się egoistycznie, zbyt często próbując postawić na swoim?

– Czy wystarczająco przykładałem się do nauki w szkole?

– Czy wykonywałem swoje obowiązki najlepiej, jak umiałem?

– Czy brałem udział w kłótniach?

– Czy drażniłem lub wyśmiewałem kogoś?

Część I. Sakrament miłosierdzia i radości

- Czy mówiłem brzydkie słowa?
- Czy byłem łakomy lub kapryśny?
- Czy wyrządziłem komuś krzywdę, źle o nim mówiłem?
- Czy kłamałem?
- Czy ukradłem coś? Zepsułem lub zniszczyłem rzeczy innych?
- Czy dawałem zły przykład?
- Czy zachęcałem innych do czynienia zła?
- Czy byłem zazdrosny o innych?
- Czy wykluczałem kogoś z gier lub zabaw?

Spis treści

Wprowadzenie

(kard. Mauro Piacenza
i ks. prał. Krzysztof Nykiel) / 5

Przedmowa do wydania polskiego

(ks. prał. Krzysztof Nykiel) / 9

Część I

Sakrament miłosierdzia i radości / 13

Czym jest spowiedź? / 14

Jak się spowiadać? / 19

Czy nie można spowiadać się
bezpośrednio przed Bogiem? / 27

Inne pytania i odpowiedzi / 30

Przygotowanie do spowiedzi / 36

Warunki dobrej spowiedzi / 38

Akt żalu / 40

Zarys rachunku sumienia / 42

Część II

Spowiednik – szafarz miłosierdzia / 53

Posłannictwo „miłosiernego ojca” / 53

Posłannictwo „dobrego samarytanina” / 56

Posłannictwo „dobrego pasterza” / 59

Posłannictwo „lekarza
w szpitalu polowym” / 61

Inne zalecenia dla spowiedników / 62

Nota dla spowiedników / 75

Część III

Odpusty / 81

Co to są odpusty? / 81

Perspektywa Komunii Świętych / 84

Spis treści

Jak je otrzymać? / **85**
Główne odpusty (zupełne lub częściowe) / **88**

Aneks

**Komentarze papieża Franciszka do trzech
przypowieści / 95**

Grzesznica całująca stopy Jezusa
(Łk 7,36–50) / **95**

Kobieta cudzołożna, której
przebaczone (J 8,1–11) / **98**

Przypowieść o niemiłosiernym
słudze (Mt 18,21–35) / **100**

Postscriptum do wydania polskiego

Forum wewnętrzne

(Robert Leżohupski OFMConv.) / **103**

1. Wprowadzenie / **104**
2. Jedna władza rządzenia –
różne zakresy jej sprawowania / **106**
3. Wyjątkowość forum wewnętrznego / **107**
4. Przedmiot forum wewnętrznego / **109**
5. Podmioty sprawowania władzy rządzenia
w zakresie wewnętrznym / **110**
6. Penitencjaria Apostolska – jurysdykcja łaski
na forum wewnętrznym / **111**
7. Cechy charakterystyczne
forum wewnętrznego / **112**
8. Nie mieszać zakresu wewnętrznego
z zakresem zewnętrznym / **115**
9. Zakończenie / **117**